

Приймак Вадим Анатолійович,
начальник відділу з питань запобігання
та виявлення корупції Міністерства
оборони України

ОГЛЯД ОСНОВНИХ КОРУПЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ ДЛЯ ОБОРОННОГО СЕКТОРУ

Проведення міжнародної антикорупційної конференції наприкінці кожного року стало доброю традицією, яка дозволяє звірити вектор розвитку антикорупційної політики Міністерства оборони з вимогами суспільства та оцінкою досвідчених міжнародних експертів.

Пропозиції, рекомендації, як і аналіз критичних зауважень, аналізуються та враховуються нами під час розроблення змін і доповнень до Антикорупційної програми Міністерства оборони на 2018–2020 роки, прийняті до виконання.

За рік в українському суспільстві значно зросло усвідомлення серйозності проблеми корупції в Україні, і якщо у вересні 2017 року корупцію як найсерйознішою проблемою вважали 44% опитаних громадян, то тепер – 61%, 91% громадян вважають корупцію серйозною проблемою України про це свідчать результати загальнонаціонального опитування, проведеного Фондом «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова з 16 по 22 серпня 2018 р.

(91% громадян вважають корупцію серйозною проблемою України, причому 61% опитаних переконані в тому, що це найсерйозніша проблема, яка заважає розвитку країни. Лише 4% опитаних визнають, що проблема корупції існує, але вона не дуже серйозна, а надуманою цю проблему вважають 0,5%. За рік, порівняно з 2017 роком, усвідомлення серйозності проблеми корупції суттєво зросло: у вересні 2017 року найсерйознішою проблемою корупцію вважали 44%, нині – 61%; не надто серйозною у 2017 році – 12%, сьогодні – 4%», – ідеться в прес-релізі, оприлюдненому на сайті Фонду «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва).

Без сумніву, з часів революції Гідності боротьба з корупцією є переконливою вимогою суспільства та міжнародних партнерів. В ході опитування громадської думки в грудні 2017 року, відповідаючи на запитання: «Які з перелічених нижче проблем є для України трьома найважливішими?», 48% респондентів віддали головний пріоритет проблемі «Корупції в державних органах», таким чином поставивши «Військовий конфлікт на Донбасі» на друге місце (42%) (джерело з Результатів Самооцінки – Центр внутрішніх досліджень).

Розбудова доброчесності та заходи щодо запобігання корупції є наскрізним завданням, яке займає важливе місце у всіх складових політики оборони – це системи кадрового менеджменту, державні закупівлі, управління фінансовими ресурсами, землями та нерухомим

майном, розподіл житла, впровадження оборонної реформи і, безумовно, виконання завдань під час проведення операції об'єднаних сил та інше.

Групою експертів НАТО, яка проводила аналіз відповідей на «Запитальник самооцінки», підтверджено, що протягом останніх чотирьох років Україна здійснила більше реформ, ніж за попередні 25 років. Це унікальне досягнення, оскільки багато країн, що наражаються на стратегічні загрози, могли б віддати перевагу принципу «спочатку безпека – потім реформи».

Експертами визначено ряд досягнень та прикладів передового досвіду Міністерства оборони України в розбудові доброчесності та зниженні рівня корупції, серед них:

впровадження та розширення повноважень цивільного міністра оборони;

існування правильно сформульованої антикорупційної стратегії, нових інституцій та законодавства для боротьби з корупцією, які запроваджено у всіх формах і на всіх рівнях;

застосування керівництвом Міністерства оборони України правильної парадигми (*теоретико-методологічна модель*) у розробці антикорупційної програми: завоювати (або відновити) громадську впевненість і довіру до української армії та інституту оборони;

формування чіткої конфігурації антикорупційної системи Міністерства оборони України, де встановлені та функціонально закріплені процеси виявлення ризиків, розроблення політики, програм та планів дій, відповідальні структури і процедури звітування;

якісна робота Комісії з оцінки корупційних ризиків в Міністерстві оборони України. Очевидно, що виявлені ризики не взяті з публікацій та Інтернету і що вони віддзеркалюють українські реалії;

унікальним є залучення громадянського суспільства до формування воєнної політики в ці роки (з 2015 року). Немає жодної іншої країни в Східній Європі, що має подібний досвід. Перспективним елементом у новій ситуації є постійна роль волонтерів (так звані «офіси реформ»);

нова система державних закупівель отримала відзнаку на міжнародному рівні за свою ефективність. Впровадження гібридної (як централізованої, так і децентралізованої) повноцінної онлайн-платформи електронних закупівель та середовища, що забезпечує відкритий доступ до державних закупівель (тендерів);

введення Кодексу етичної поведінки та професійної етики для військовослужбовців, державних службовців та інших осіб, уповноважених виконувати державні функції в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України (2017 р.). Кодекс добре пропагувався керівництвом Міністерства оборони, організовується його роз'яснення та вивчення;

реформа в Міністерстві оборони механізмів внутрішнього контролю та управління ризиками відповідно до стандартів Європейського Союзу;

офіційний веб-сайт Міністерства оборони стає більш корисним як для військових, так і для спостерігачів. Діалоговий характер сайту розширюється, в тому числі в розділі «Запобігання корупції». Окрім веб-сайту виготовляються щорічні звіти та інформаційні бюлетені з питань антикорупційної діяльності, а також «Білі книги», що на щорічній основі публікуються Міністерством оборони;

підкріплення Антикорупційної дорожньої карти новою Концепцією військової кадрової політики;

є вірними та необхідними вжиті заходи негайного реагування, як то запровадження перевірки на поліграфі;

в Міністерстві оборони щодня проводиться 1-2 аудиторські перевірки. Такий підхід призвів до досягнень у трьох сферах: запровадження міжнародних стандартів внутрішнього аудиту, проведення спеціальних тренінгів для аудиторів з виявлення та розслідування ризиків корупційних випадків і шахрайства, чітке відокремлення внутрішнього аудиту від систем внутрішнього контролю та прийняття управлінських рішень.

У 2018 році Комісією з оцінки корупційних ризиків, яку очолює перший заступник Міністра оборони Руснак Іван Степановича. Комісією було досліджено: організаційну структуру міністерства, систему внутрішнього контролю, управління персоналом, проведення процедур закупівель, реалізацію контрольно-наглядових функцій, дотримання вимог, обмежень, заборон, встановлених Законом України «Про запобігання корупції», інші питання, що виникають у результаті діяльності Міноборони.

Комісією було ідентифіковано 36 корупційних ризиків за 13-ма напрямками діяльності оборонного відомства та запропоновано проведення 63-х заходів щодо їх усунення. Всі ці заходи увійшли до Антикорупційної програми Міністерства оборони України, затвердженої наказом № 190 від 27 квітня 2018 року. Організовано їх виконання.

Пріоритетними напрямками у реалізації Антикорупційної програми Міністерства оборони України залишаються:

розвиток і вдосконалення нормативно-правової та методичної бази антикорупційних реформ. Після прийняття Антикорупційної стратегії України на 2018–2020 роки та Державної програми з реалізації цієї стратегії буде внесено зміни до відомчих антикорупційних програм та нормативних актів. Продовження роботи щодо системного аналізу масштабів і змісту проблем корупції. Створення умов щодо поступово переходу від заходів щодо запобігання корупції до розбудови доброчесності. Розбудова доброчесності є більш широким за змістом поняттям, яке підвищує рівень і спроможності антикорупційної політики.

Певні кроки у цьому напрямку вже здійснюються, так у проєкті Статуту Збройних Сил України вимоги щодо необхідності дотримання норм доброчесності введено до обов'язків військовослужбовців та командирів. Наступним кроком буде внесення поняття доброчесності у

стратегічні документи з метою забезпечити поступове формування культури доброчесності;

продовження підготовки та навчання спеціалістів для протидії корупції з найвищим рівнем якості; На сьогодні науковий центр з проблем запобігання корупції НУОУ вийшов на максимум своїх можливостей. Навчанням щороку охоплюється понад 800 військовослужбовців та державних службовців. Водночас існує нагальна потреба у розширенні цільової аудиторії, наприклад навчання тих, хто готується до виконання завдань операції об'єднаних сил. Тому наразі завершується підготовка до впровадження дистанційних форм навчання – Онлайн-курсу;

нагальною потребою є удосконалення системи роботи щодо запобігання та виявлення корупції у зоні проведення операції об'єднаних сил;

актуальним напрямом впровадження доброчесності є удосконалення системи кадрового менеджменту, мінімізація корупційних ризиків при прийнятті кадрових рішень, необхідно реалізувати створити нову концепцію “військового професіоналізму”, використовувати підтримку НАТО для покращення оцінки персоналу та ефективності роботи підрозділів як підстави для просування по службі, далі розвивати систему ротації як способу зменшення корупційних ризиків;

важливою сферою антикорупційної діяльності залишається продовження модернізації системи закупівель починаючи зі зниження секретності екстрених закупівель для потреб операції, «очистити» операцію Об'єднаних сил;

необхідно запровадити «пакт доброчесності в оборонних закупівлях». Запровадити настанови з етичної взаємодії підприємств-постачальників і організацій сектору оборони та безпеки.

окремим напрямом є забезпечення подальшої співпраці з викривачами та волонтерами з належною повагою до них, підтримка і використання активістів громадянського суспільства та засобів масової інформації як рушійної сили антикорупційної реформи;

планується широко використовувати Інтернет і соціальні мережі як джерело інформації та інструмент впливу.

Всі ці та ряд інших завдань, а також форми і методи антикорупційної роботи, система планування та звітності міститься в Організаційно-методичних вказівках щодо реалізації державної антикорупційної політики в діяльності Міністерства оборони України та Збройних Сил України в 2019 році, які затверджено першим заступником Міністра оборони України 22 листопада 2018 року.

Завершуючи свій виступ хочу зазначити, що незважаючи на значний обсяг проведених заходів, Міністерство оборони критично ставиться до отриманих результатів, бачить значні резерви у організації роботи щодо формування нульової толерантності до корупції в Збройних Силах України та відкрито для комунікації з суспільством.